

Blomqvist

Finska Forstföreningens ströskrifter.

V.

OM

SVEDJEBRUKET

OCH DESS RÄTTA BEDRIFVANDE I ÖFVERENSSTÄMMELSE
MED NU GÄLLANDE SKOGLAG.

AF

U. R. HERLIN.

PRISSKRIFT.

HELSINGFORS,
J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,
1891.

Finska Forstföreningens ströskrifter.

V.

OM

SVEDJEBRUKET

OCH DESS RÄTTA BEDRIFVANDE I ÖFVERENSSTÄMMELSE
MED NU GÄLLANDE SKOGLAG.

AF

U. R. HERLIN.

~~~~~  
PRISSKRIFT.  
~~~~~

HELSINGFORS,
J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,
1891.

Lahjoittanut Blomqvist.

Om svedjebruket och dess rätta förhållande till skogen.

Då våra förfäder invandrade till Finland, funno de landet betäckt af djupa skogar, väldiga ödemarker der skogens vilda djur kringirrade. Naturen hade i årtusenden utvecklat sin grönska, den ena vegetationen hade följt den andra. Men med människans uppträdande, och ju högre upp längs vattendragen kolonisationen framgick, antog naturen en annan skepnad än den djupa ödemarkens. Människans ständiga följeslagare elden gjorde sin verkan gällande. Ty i samma mån kolonisterna antogo fasta boningsplatser, erhöll sädesodlingen ett alt större rum i deras verksamhet. Skogen fälles, brändes, och i askan utsåddes kornet, befolkningens älsta kulturväxt. Sveden var således våra förfäders första åker, liksom den äfven var den enda, som då kunde ifrågakomma; dess ålder sträcker sig så långt sången och sagan i den grå forntiden veta att förtälja.

Men är svedjebrukets tid redan förbi i vårt land, måste vi fråga oss, då vi efterse, i hvilken utsträckning svedjandet för närvarande bedrifves. Detsamma kan sägas hafva fullkomligt upphört i Egentliga Finland, vestra och södra Österbotten samt Lappland, i hvilken sistnämnda landsdel svedjebruk knappast någonsin egt rum. I Nyland och Satakunta är svedjebruket i vissa delar temligen vanligt, i andra delar blott tillfälligt; dock i betydligt öfvervägande grad öfvergifvet. I vissa delar af

Tavastland och östra Österbotten redan allmännare samt i Savolax och Karelen allmänt.

I allmänhet kan man således se att svedjebruket aftager från öster åt vester, och är allmännare i gle-sare befolkade trakter, än der en tätare befolkning är bosatt. Vidare finner man, att der en större tillgång på skog är rådande, redan t. ex. i socknars och byars utkanter, der tvekar man mindre, att åt lågorna upp-offra någon del af sin, såsom det tyckes öfverflödiga, skog för att ur askan erhålla en eller annan skörd.

I afseende å ändamålet med svedjandet är det fallet att det i vestliga orter mest afser betets förbättrande, i östliga åter mera sädesodlingen. Svedjandet för rofodling är för obetydligt att förtjena närmare uppmärksamhet, och för kuriositetens skull må det omnämnas, att i sydöstra Finland stundom svedjas, för att å den svedjade mar-ken få plocka svampar i större mängd.

Sålunda fällas och brännas årligen nya sveder, dessa besås och afmejas samt lemnas derefter åt sitt öde. Men hvar och en, som gifvit akt på den vegetation en mark tagit efter det dess förra blifvit afbränd, har ej undgått att märka, att den nya vegetationen ej är den samma som den föregående. Allom bekant är äfven, att ju friskare och vackrare grönskan frodas på en mark, ju tätare och högre trädstammarna stå, desto bördigare är marken. Då nu vegetationen sålunda utgör en grad-mätare eller en stämpel på markens bördighet, kunna vi hos densamma afläsa de förändringar jordens frukt-barhet undergått. Ty för hvarje åtgärd vi i vår hus-hållning vidtaga, måste vi göra klart för oss hvad vi erhålla i utbyte. Det är icke nog att man vet sig hafva utsigt till en mer eller mindre riklig skörd, utan vi må-ste äfven göra oss reda för, hvad vi uppoffra för vin-nande af detta mål.

För den skull skola vi taga i betraktande de olika

marker, hvilka i vårt land svedjats — och de äro alla så kallade torra marker, i motsats till kärr och mossar — i afseende å den vegetation de derefter antaga och hvilken förändring sjelfva jordmånen dervid undergå.

Vår nya skogslag af den 3 September 1886 står i full öfverensstämmelse med de vilkor, hvarunder svedjebruket i vårt land kan bedrivas. Å sådana marker, hvilka lida en för stor nedsättning i sin produktionsförmåga, ja rent af göras odugliga för hvarje nyttigt ändamål, har ett absolut förbud mot syedjande blifvit påbjudet; å andra åter hafva lagstiftarene blott i viss mån inskränkt nytjanderätten till desamma. Kap IV § 21 lyder nämligen i sin helhet som följer: „Alt svedjebruk vare förbjudet å bergig samt strängt stenbunden eller stenhölstrig mark, äfvensom å sådan sandmo, som är beväxt med tallskog eller ljung“.

„Från svedjad mark må ej flere än två sädesskördar tagas. Ej heller får ny bränning af samma mark ske, innan derå uppvuxen ungskog, hunnit till en ålder a trettio år, derest sagda skog hufvudsakligast består af löfträd, och fyratio år, när barrträd till betydligare mängd deri förekomma.“

Om vi således begynna med de för svedjande minst fördelaktiga markerna hafva vi till först:

1:o *Bergig mark.* Att svedja på bergig mark torde af alla förkastas såsom knappast lönande mödan. Den mylla en god natur under långa tider förmått frambringa genom förmultnade lafvar och mossor, tills en fullkomligare vegetation af träd och buskar förmått fatta posto, och derigenom göra en steril ofruktbar mark i någon mån nyttig, bör ej få uppbrännas för att erhålla en torftig skörd, hvarefter naturen måste börja sitt kretslopp från början. Man må dock icke tro att ett sådant svedjande har varit sällsynt; i Sydöstra Finland påträffar man ej sällan kala bergsluttningar, der

man knappast kan upptäcka annat tecken till växtlif än några små lafvar och mossor ännu många år efter det elden öfvergått sluttningen, och derifrån tagits en skörd af bohvete.

2:o. *Strängt stenbunden eller stenhölstrig mark.* Sådana marker hafva redan ofta svedjats i de flesta trakter. Äfven dem har naturen haft svårighet att öfverkläda med växtlighet; emellan stenarna hafva barr- och löfträdsplantor grott, i desto större mängd ju glesare stenarna ligga. Under trädens kronor hafva skogsmossorna utbreddt sitt skyddande täcke öfver marken och stenarna och hindra dem att för starkt uppvärmas af sommarsohlen, och derigenom beröfva marken den fuktighet, som är ett vilkor för hvarje högre vegetation. Också här gör elden sin förstörande verkan gällande; mossan förbrinner som halm, och det återstående myllagret upptorkar och kringspides af vinden. Fältet ligger derefter öppet, och den redan förut magra jordmånen förlorar sin så nödvändiga fuktighet. Efter skörden infinna sig först några mossor och magra grässtrån; möjligen förut förefintliga löfträd skjuta stubbskott och i lyckliga fall gro anflugna trädfrön mellan stenarna. En ny vegetation infinner sig långsamt, men träden stå glesare än de föregående, och dermed gifves äfven rum för ljungen, hvilken aldrig underlåter att infinna sig på torra, glest trädbevuxna marker. Och der ljungen en gång blifvit rådande, der bibehåller den sig i årtionden.

3:o. *Sandmoar bevärta med tallskog eller ljung.* Ingen landtman har undgått att lägga märke till de vidsträckta tallmoar, som utbreda sig i det inre landet i största mängd. Än stå stammarna tätare till hvarandra och hafva då rötterna betäckta af den allmänna skogsmossan än stå de glesare, och då utbreder sig ett risigt ljung- eller renlafstäcke under trädkronorna. Tänka vi oss sådana marker svedjade, undergå de samma

öde som de föregående. Den torra jordmånen uttorkar ännu mera och göres derigenom ännu mindre mottaglig för en ny trädvegetation. Denna blir således glesare än den föregående och derigenom beredes äfven skogens plågoris och skogseldens vän, ljungen, tillfälle att intaga hvarje tumsbredd ledig mark för sin räkning.

Slutligen skola vi taga till tals ett fall, som oftast gifvit anledning till missförstånd angående lagens stadgande mot svedjande. Det är icke sällsynt att påträffa sådana sandbackar, hvilka icke äro bergiga, stenhölstriga eller strängt stenbundna och bevuxna med tät blandskog af björk, al och tall. Men derunder frodas ännu en yfvig ljung. Sådana hafva säkerligen för sin uppkomst att tacka ett föregående svedjande, hvarvid trädplantor och ljung ungefär samtidigt intagit platsen. Om ock intet annat hinder för markens svedjande förefinnes, qvarstår dock det förhållande att marken är beväxt med ljung, hvilket sålunda omintetgör dess användande till sved. Ljungens dervaro visar, att marken ej ännu hunnit återfå en så stor bördighet, att ädlare växter kunnat uttränga densamma.

Å de ofvan uppräknade markerna är således svedjebruk med rätta förbudet.

I afseende å de inskränkningar i allmänhet skogs-lagen stadgar, hafva vi att följa senare hälften af § 21.

Det är ju en allmänt känd sak, att om en åker skulle besås årligen utan att man vore betänkt på att gödsla densamma, det är ersätta de förbrukade näringsämnena, skulle det ej dröja länge, innan åkern ej mera kunde gifva några skördar, ja knappast på länge förmå frambringa annat än enris och albuskar. Än mer måste detta göra sig gällande vid nytjande af skogsmark till svedjande. Skogsmarken är oftast i och för sig magrare än sådana marker, hvilka användas till åker och äng. Derför är det af vigt att från svedjad mark ej flere än

högst tvänne skördar tagas. I många fall är det ju vanligt att ej taga mer än en skörd, hvilket säkerligen är till stor fromma för den derefter uppväxande skogen.

I nära sammanhang med detta stadgande står afven det följande, nämligen huru snart en förut svedjad mark må åter tillåtas att afsvedjas. Ty då ett konstgjordt förbättrande af marken är utförbart vid skogsmarkens användande till sädesproduktion, måste vi helt och hållet förlita oss på naturens egen förmåga att återställa sin fruktbarhet. Af det föregående hafva vi insett huru detta tillgår. Det årliga affallet af löf, qvistar och barr betäcker marken och förmultnar till mull eller mylla, hvilket utgör det viktigaste för hvarje rikare vegetation. Ty utom att endast den förmår frambringa ett marken för uttorkning skyddande tätare moss-täcke, innehåller den i sig de ämnen, hvilka med regnvattnet nedsippa i jorden och upplösa de växtnäringsämnena, hvilka sedan uppsugas jämte vatten af växtrötterna. Derför stadgar skogslagen, att svedjad mark icke må ånyo brännas, förrän derå uppvuxen ungskog nått en ålder af trettio år, om densamma hufvudsakligast består af löfträd, och fyratio år, om barrträd i betydligare mängd deri förekomma. Ty det är ju oftast fallet att om löfträd, och isynnerhet al, infunnit i större mängd å den svedjade marken, dessa lemna ett rikligare löfaffall och snabbare återställa myllan, än hvad den långsammare uppväxande barrskogen kan åstadkomma.

Efter det vi nu tagit de marker under pröfning, hvarmed skogslagens § 21 befattar sig, och efter det vi sett hvilka vidtgående följder ett tidigare någorlunda fritt svedjande åstadkommit till minskande af markens fruktbarhet och i dess bevuxenhet, skola vi derefter egna vår uppmärksamhet åt sådana skogbeväxta marker, hvilka icke falla inom området af denna paragraf.

Dessa äro naturligtvis af vida mångfaldigare slag;

jordmånen, fuktighetsgraden samt vegetationen kunna vexla i oändlighet. Och därför kan det ej heller komma i fråga att ingå i detaljer angående dessa markers förhållande efter svedjande. Allmänna regeln är dock den samma, nämligen: omedelbart efter bränningen förökas visserligen markens fruktbarhet till en viss grad genom tillkomsten af askan, men som denna hastigt upplöses af vatten och fukt samt inom kort förbrukas af de närmaste få årens vegetation, nedgår jordens bördighet derefter år för år samt *kan* återställas först efter en längre eller kortare tid, beroende deraf, huru snart och huru tätt ny skog uppväxer å stället.

Å andra sidan skola vi taga i betraktande den vinst vi kunna erhålla från en sved. Det är i allmänhet fallet att det sällan numera kommer i fråga att stenfria fruktbarare marker användas för svedjebruk, utan äro dessa antingen uppbrutna till eller bestämda att uppbrytas till åker eller äng. Till svedjande användes nästan uteslutande skogsmark, beväxt med yngre bestånd. Å sådana marker kan endast ett betydligt mindre utsäde sås än på åkrar. De många stubbarna och deras rötter, ofta äfven en mängd stenar, inkräkta på utrymmet. Och skörden blir alltid i viss proportion till utsädets mängd. Skörden vexlar således å olika marker, liksom kostnaderna för svedens fällande och brännande utfaller olika. Vi kunna derföre endast i hvarje enskildt fall afgöra, om svedjande är ekonomiskt fördelaktigare än att låta beståndet fortväxa.

Genom ett exempel skola vi förtydliga en sådan beräkning. Vi antaga att vi stå inom ett skogsbestånd af 40 års ålder, sammansatt till hälften af löfträd och till hälften af barrträd. För att icke förlora oss i enskildheter beträffande kostnaderna för svedens iordningsställande, hvilka naturligtvis skola vexla efter olika förhållanden, behöfva vi endast åsätta en viss nettobe-

hållning eller ren vinst, sedan alla kostnaderna afdragits. Vi antaga som ett exempel 15 mark ren behållning från ett geometriskt tunnland *). Insätta vi denna summa löpande med 4 procents ränta på en bank, samt lägga de årliga räntorna till kapitalet, skall denna summa efter 60 år utgöra 157 mk 80 penni. Antaga vi åter att vi lemna beståndet att fortväxa i 60 års tid, erhålla vi ett bestånd af 100 års ålder. Under denna tid hafva barrträden blifvit de förherskande. Löfträden hafva antingen småningom borthuggits eller gått ut, all den stund löfträd i allmänhet icke uppnå så hög ålder, innan de utdö. Ju äldre ett bestånd blir, desto glesare ställa sig träden och, ehuru en stor mängd löfträd tidigare ingått i beståndets sammansättning, kunna vi icke betvifla, att de fortväxande barrträden skola bibehålla sig i en god slutning, hvarmed man betecknar det större eller mindre antal stammar, som finnas på en yta af viss storlek äfvensom trädkronornas inbördes afstånd. Men här möter oss en annan svårighet, nämligen att bestämma storleken af den virkesmassa samt det antal timmerstammar och sågstock, vi kunna få från detta 100 åriga bestånd. Och härtill måste vi söka någon grund för jämförelse. I de flesta fall skall man i sin egen eller i en skog i närheten finna en ungefär motsvarande jordmån beväxt med ett bestånd af omkring 100 års ålder. Visar denna jämförelse att det blifvande 100 åriga beståndet pr tunnland kan afkasta samma summa 157 mk 80 penni, motsvarande det värde stammarna ega vid 100 års ålder, en tidpunkt då redan ett stort antal stammar ega större dimensioner och således betinga sig ett godt pris, så är det naturligt, att det är ekonomiskt fördelaktigare att icke

*) Ett geometriskt tunnland utgör en yta af 14,000 kvadratalnar och motsvarar sålunda en yta af t. ex. 140 alnars längd och 100 alnars bredd.

svedja, utan låta beståndet fortväxa. Härvid hafva vi dock ej tagit i betraktande, hvarken de uppåtgående virkesprisen eller den inkomst vi haft från detta bestånd, genom att under årens lopp hafva utgallrat löfträd och undertryckta stammar samt bevarat markens växtkraft. Ty vi skola härvid alltid ihågkomma, att ju mera vi till vårt dagliga behof af bränsle o. a. använda dylika träd, hvilka icke mer visa god tillväxt, ett desto större antal lifskraftigare stammar hafva vi kvarlemnadt i vår skog att liksom ett kapital tillväxa med ränta på ränta.

Genom detta exempel se vi att vi ega en ledtråd för ett riktigt bedömande med afseende å frågan om användandet af vår skogsmark. Ett vackert lofvande bestånd, af hvilket vi vänta mer än en tillfällig, jämförelsevis mindre inkomst genom svedjande, bör få kvarstå, och bilda en del af det skogskapital, hvaraf vi årligen uttaga räntan i form af bränsle, gärdsel, slöjdvirke m. m. Om skogens årliga tillväxt är större än dessa behof utgöra, kunna vi äfven nytja en del till afsalu under gynnsamma konjunkturer. Om vi på detta sätt ordna vår ekonomi med hänsyn till den största möjliga inkomst, vi kunna hafva från skogen, utesluta vi dock ej en biinkomst från densamma genom svedjebruk, hvilket *kan* utgöra ett viktigt hjälpmedel vid en god skogshushållning.

I det anförda exemplet hade vi ett bestånd af både löfträd och barrträd i samma mängd. Men om vi antaga att barrträden vore få till antalet eller blott gruppvis spridda i en massa af al och björk, eller om vi för öfrigt å våra marker ega bestånd, af hvilka vi ej vänta något större värde i framtiden, medan markens bördighet icke utesluter möjlighet för svedjande, då uppställer sig sjelffallet frågan, huru vi skola förfara på dylika ställen. Här vore det ofta fördelaktigare att erhålla ett nytt bestånd af dyrbarare trädslag, för vin-

ande af hvilket ändamål just svedjebruket kan vara oss af stor nytta. De vackraste ungskogar af tall hafva nemligen mångenstädes uppkommit efter svedjebruk. Frön hafva efter svedens bränning anflugit på fältet från en angränsande skog, eller från möjligen enstaka qvarlemnade större träd, hvilka redan egt ett penningevärde, och hvilka egaren ej velat uppbränna vid svedjandet.

Häraf inse vi redan den väg vi böra följa, för att förbättra vårt skogskapital jämte det vi få en viss tillfällig inkomst från sveden. Om vi blott sörja för att sveden säkert blir besädd med barrträdsfrö, så hafva vi endast följt samma väg, som naturen sjelf följer.

Ett sätt, som med framgång blifvit använt härför, är att utså barrträds frö i rågbrodden eller omedelbart efter vårsådden å svedjeländer. Till följd af den långa groningstiden samt telningarnas långsamma växt, behöfver man alls ej frukta för att de skola skadligt inverka på sjelfva sädens växt och förkofran. Dock må man ej genast tro att sådden misslyckats, då man icke första och andra året ser till några plantor eller högst få af dem. Ty det är vanligen först efter noggrant sökande man upptäcker de små plantorna. Först det tredje å fjerde året blifva plantorna i den grad synliga, att man lätt märker dem bland gräs och örter, och om några år skall man se dem bilda en vacker ungskog. Löfträd infinna sig vanligen äfven genom stubbskott eller groende frön, men dessa äro oftast icke till skada, utan tjena blott att förbättra jordmånen, allenast rödjning i tid företages. Skulle det på mycket bördig mark samla sig för tätt af löfträd, har man ju alltid tillfälle att bortrensa de största och yfvigaste, hvilka tydligen undertrycka barrträdsplantorna.

Ingenting hindrar oss att dessutom qvarlemna fröträd i närheten för att beså sveden, ifall besåningen

för hand skulle misslyckas, såsom någon gång händer, t. ex. om vi använt gammalt eller eljes odugligt frö.

Barrträdsfrö kan man lätt förskaffa sig. I hvarje trakt bedrifves något skogshygge vintertid, hvarvid kottarna äro lätt åtkomliga och kunna utan någon nämnvärd kostnad insamlas af barn. Dessa utsättas vårtiden i en större låda för solvärmens och omröras ofta, hvarvid kottefjällen utspärras af värmen och fröen utfalla. Har man en större mängd kottar, kunna dessa „utklängas“ i ria hvarvid man endast har att se till, att en för stark värme (på sin höjd 40° C.) ej må förstöra fröens groningsförmåga, samt att icke fröen krossas genom ett oförsigtigt förfarande. Fröen böra vidare förvaras så, att de icke utsättas för fukt och komma till groning i förtid.

Då vi sedermera vilja utså fröen, sker detta helst i en sved, hvilken blifvit sommaren förut besådd med råg. Nu kunna vi visst, om det af något skäl är nödvändigt, utså trädfroet redan på senhösten, men med mycket större säkerhet utsås detta först följande vår i rågbrodden. Men detta måste äfven ske omedelbart efter snösmältningen, hellre förr än snön helt och hållet smultit, än efter det solen börjat upptorka marken. Barrträdsfröen behöfva nämligen mycket längre tid för att gro än fröen af våra kulturväxter, och om den för groningen så nödvändiga fuktigheten saknas, så förstöres fröet eller utbildar det blott en dålig planta. Dessutom är fröet alltid bättre ju yngre det är, och om vi under vintern insamlat frö, så hafva vi det sålunda af fullgod grobarhet om våren.

Vidare kunna vi äfven utså barrträdsfrö i vårsäd, såsom äfven mycket brukats. Sådnen bör då ske genast efter det brodden uppspirat.

I allmänhet beräknar man 4 å 6 skålpund frö för besående af ett tunnland mark; är marken någorlunda

stenfri och jämn, sår man mera, och om den är stenbunden något mindre. Sådnen försiggår på vanligt sätt, sedan man blandat fröen med lika mycket grof sand, som motsvarar ett vanligt utsäde på ett tunnland. Fröet behöfver ej nedmyllas i rågbrodden, men der så önskas, sker detta lämpligast med risharf. Efter sådden hålles sveden inhägnad några år, för att hindra kreatur att afbita de späda plantorna jämte det möjligen uppspi-rande gräset.

Kanhända mången skulle tveka att företaga dylika här föreslagna åtgärder, under förmenande att, om ock detta är ett godt sätt att bringa sin skog i ett godt skick, han dock icke eger någon vana vid utförandet af sådana skogskulturer. Härtill svara vi endast: alla barn i början. Erfarenhet måste vi alltid förvärfva oss, och, när början engång är gjord, är fortsättningen så mycket lättare. På en mängd ställen i landet är man redan i tillfälle att se huru väl sådana svedjekulturer lyckats. Så t. ex. i de till Evois forstinstitut hörande kronoparkerna, der dessa i stor skala utförts utan några nämnvärda kostnader, fortväxa de vackraste ungskogar af tall, delvis blandade med senare inplanterade lärkträd, och utgöra ett godt bevis på huru mycket man genom omtänksamhet kan befordra en god skogsvård.

För öfrigt står det den jordegare öppet, som intresserar sig för skogsskötsel, att requirera Finska Forstföreningens plantör, hvilken mot en ringa ersättning tillhandagår enskilda med skogskulturer af hvarje slag. Genom honom kan äfven trädfrön samtidigt erhållas. Landets styrelse har äfven fullt erkänt den stora vikt skogsskötseln eger i landets ekonomiska förkofran, och har därför anslagit premiemedel för att genom Forstföreningens försorg utdelas för verkställd skogsådd eller plantering.

I vissa delar af landet råder den sed att afsvedja

vida sträckor af torra marker, taga en skörd och därefter lemna marken åt sitt öde. Och detta göres ej så mycket för sädesskördens skull som för att „förbättra betet“. Det torde vara tvifvel underkastadt, huruvida ett dylikt svedjande ens betalar kostnaderna i många fall. Ty om också de närmaste åren en gles gräsväxt infinner sig, har man dock utsigt att för tiotal år få den svedjade marken förvandlad till ett ljungfält med gles och tvinig tall. Ett bättre sätt att förbättra betet finnes och består deri, att man å marker, — hvilka dock icke få vara alltför torra, — bevuxna med blandskog, bortrensar barrträd, enrisbuskar och dylikt, samt kvarlemnar välväxta björkar, rönnar och andra löfträd. Ty det är en af naturens hemligheter att vissa växter trifvas med barrträd, andra med löfträd. Ofta kunna vi se, att i en blandskog barrträdens rötter äro betäckta af mossor och risväxter, hvaremot löfträden hysa i sin skugga örter och gräs. Hvarför detta är fallet veta vi ej; men vi behöfva andast följa naturens anvisning.

Vid stora skogsafverkningar händer det ofta att på marken kvarblifver en myckenhet skatar, grenar och ris, hvilka hindra vallgången samt äfven ofta nya skogs uppspirande på stället. Skogsaffallets bortrensande vore härvid förenadt med alltför stora kostnader. Detta är förutsett i Kap. IV § 25 af skogslagen, hvari det säges, att brännande af dylikt skogsaffall *efter skogsafverkning* icke hänföres till svedjande, *om derå ej odlas säd*. Men sådan bränning fordrar största försigtighet, och bör ej företagas, förrän ett eller annat år förflutit, samt barr och finare qvistar hunnit affalla, och sålunda föröka markens myllager. Vidare borde bränningen företagas blott under vår och höst, då marken är så fuktig att skogsmyllan ej upphettas för starkt eller förbrinner. Svedjebruket, hvilket icke fordrar något större kapital samt jämförelsevis mindre arbetskraft än ett

mera fullkomnad jordbruk, har just derigenom ännu djupa rötter i vårt land. Ju mindre en jordegare ännu hunnit uppodla ständig åker ock äng, desto mera är han hänvisad till sveden för att derifrån ersätta det bristande. Och det är ju nog sant, att man ur en sved vanligen inom icke fullt ett år får såväl sin arbetslön som sin större eller mindre vinst. Härvid skola vi dock märka att svedjandet äfven sker på bekostnad af ett visst kapital, nämligen skogen. Men då skogens värde under de sista årtiondena i så oerhörd grad stigit, kunna vi väl anse, att dess värde redan genom de alt mer förbättrade kommunikationerna och genom alt mer utvecklade handelsförbindelser skall än vidare gå uppåt. Vi äro sålunda af vår egen fördel manade att småningom öfvergå till ett jordbruk, som icke nedsätter vårt skogskapital, nämligen till användande af vissa delar af vår mark till jordbruk i egentlig mening, den öfriga delen åter till skogsbruk.

Der svedjebruket ännu måste och kommer att bedrivas, kunna och böra vi därför undantaga den del af skogsmarken, som minst egnar sig för svedjebruk från vidare svedjande. Ty lika vanligt och nyttigt som det är, att hafva sina åkrar och ängar i ett så vidt möjligt sammanhängande område, lika nyttigt, till och med nödvändigt, är det för en ordnad och förständig skogshushållning, att den del af skogen, som anslås till skogsbruket, bibehålles för detta ändamål en längre tid och icke godtyckligt minskas i anseende till sitt skogskapitals värde genom tillfälligt svedjande här och där, eller genom andra obetänkta åtgärder. Det ligger dock naturligtvis intet ondt deri, att inom skogskiftet förekommande värdelösa bestånd så fort som möjligt genom svedjekultur förvandlas till värdefullare.

Å den för odling och svedjebruk afsedda delen åter, inrättas svedjebruket sålunda, att svedjemarken

tänkes delad i lika många delar, som en svedjad mark behöfver år, för att derå uppvuxen ungskog ånyo må tillåta markens afsvedjande. Altså i minst 30 delar.

Sedermera kan man småningom öfvergå till ett fastare jordbruk, dels genom rödjande af nya åkrar och ängar, dels genom kärr och mossodlingar, alt under det vackra lofvande barrskogsbestånd undanhållas svedjande under öfvergångstiden.

Man säger att tiderna förändras och vi med dem. Vår tid har särskildt medfört stora förändringar i jordbrukarens förhållanden. Hvad som under förflutna tider ansågs godt, har under senare tider öfvergifvits och utbytts mot något lämpligare. Likasom sädesodlingen delvis har fått lemna rum för odlingen af foderväxter, kommer väl skogskötseln att tillvinna sig alt större uppmärksamhet.

Finska forstföreningen har, genom spridande af skogslagens stadganden angående svedjandet samt dermed sammanhörande omständigheter, velat draga försorg om, att dessa nedtränga i det allmänna medvetandet och der skapa en stadgad öfvertygelse derom, att ett oklokt svedjande blott länder jordegaren och hans efterkommande till förlust, hvaremot ett omtänksamt tillgodonjutande af naturens gåfvor, utgör den grund, hvarur välståndets rötter skjuta skott.

Utdrag ur Skogslag för Storfurstendömet Finland.

Gifven i Helsingfors, den 3 September 1886.

Kap. III.

§ 14. Skogsmark må ej ödeläggas; och bör jordegare förty vid afverkning från yta af minst tio tunnlands vidd eller från holme, i hvars närhet skog ej växer, tillse att å marken, såvidt den ej brukas till trädgård, åker eller äng, eller användes till byggnadstomt eller annat dylikt ändamål, fröträd qvarlemnas eller annan åtgärd för befordrande af skogens återväxt vidtages. Uraktlåtes detta, må domstol vid vite förbjuda allt anlitande af skogen å ifrågavarande lägenhet till annat än husbehof intill dess jordegaren styrkt att ny skog å det förödda fältet uppspirat.

— — — — —

Kap. IV.

Om svedjande och kyttande.

§ 21. Allt svedjebruk vare förbjudet å bergig samt strängt stenbunden eller stenhölstrig mark, äfvensom å sådan sandmo, som är beväxt med tallskog eller ljung.

Från svedjad mark må ej flere än två sädesskördar tagas. Ej heller får ny bränning af samma mark ske, innan derå uppvuxen ungskog hunnit till en ålder af trettio år, derest sagde skog hufvudsakligast består af löfträd, och fyratio år, när barrträd till betydligare mängd deri förekomma.

§ 22. Om svedjande å mark, som tillhör flere samfäldt, gälle dessutom hvad uti § 8 om begagnande af skog å dylik mark i allmänhet är stadgadt.

§ 23. Åbo med ständig besittningsrätt samt den, som på grund af tjänst innehar boställe, vare tillåtet att utan vidare omgång svedja inom åker, äng och rätter beteshage, dock att stadgandena i § 21 iakttagas; men härutöfver må ej å dylika lägenheter svedjas, såframt ej vederbörligt tillstånd dertill erhållits.

Om militie och civilstatens boställen gälle i detta afseende hvad derom är särskildt stadgadt.

§ 24. Hvar, som å lega eller emot annat beting innehar eller brukar annans mark, må ej svedja utan jordegarens lof.

§ 25. Till svedjande hänföres ej bränning af ris och annat affall vid skogsafverkning, då stället ej begagnas till odling af säd, utan bränningen afser att förbättra bete eller befordra uppkomsten af ny skog.

§ 26. Kyttande må ega rum endast å mossar och kärr samt vid nyodling af mark till ständig åker eller äng.

Kap. V.

Om skogseld.

§ 27. Enhvar är förbjudet att i skog eller dess närmaste granskap upptända eld, då stark blåst eller torka råder.

§ 29. Innan eld uppgöres i eller invid skog, bör växttäcket till minst en alns bredd rundtomkring eldstaden afskalas.

Den, som vill bränna sved eller kyttland, afrödje skogen deromkring och borttage växttäcket till ofvan angifna bredd samt ombesörje att å stället, så vidt möjligt är, finnes vatten och nödig redskap att släcka el-

den; tillsäge och rågrannarne att vara beredde att, ifall af behof, skynda till hjelp.

Ej må den, som uppgjort eld i skog, sved eller kyttland, lemna stället utan nödig eftersyn, innan elden är alldeles släckt.

Kap. VI.

Om straff för åverkan eller andra öfverträdelser af denna lag.

§ 36. Hvar, som å annans mark olofligen svedjar eller kyttar, böte från och med femtio till och med femhundra mark.

Blef något der sådt, tillfalle grödan eller dess värde jordegaren, der ej annorlunda i § 52 är stadgadt.

§ 38. Har delegare i samfäld skog eller mark derifrån olofligen sålt eller afytttrat hvad i 34 § nämnes, eller der utan lof svedjat eller kyttat, eller eljest öfverskridit sin rätt i samfälligheten, straffes med böter från och med tre till och med femhundra mark.

§ 39. Den som öfverträder stadgandena i §§ 21 och 26 böte från och med tjugu till och med tvåhundra mark.

§ 41. Hvar, som bryter emot stadgandena uti 27, 28 och 29 §§, böte från och med tre till och med tvåhundra mark.

§ 42. Har någon genom vårdslöshet eller oaktsamhet vållat brand af annans skog, mosse eller kärr; straffes med böter från och med tjugu till och med ettusen mark eller fängelse från och med fjorton dagar till och med ett år.

R. 11.8

Hertim, U. R.

